

De Roodpootvalken-invasie van 1992 in Groningen

Jan van 't Hoff

Tussen 9 mei en 23 juni 1992 zijn in de provincie Groningen 236 waarnemingen van Roodpootvalken geregistreerd. Dit is verreweg het hoogste aantal dat ooit in Groningen is waargenomen; het is zelfs hoger dan bij de laatste invasie van 1988 in het hele land is gezien.

In dit overzicht wordt een beeld gegeven van het doortrekverloop, de betekenis van braakliggende akkers voor pleisterende roodpootvalken en de geslachtsverhouding.

Aantallen en doortrekverloop

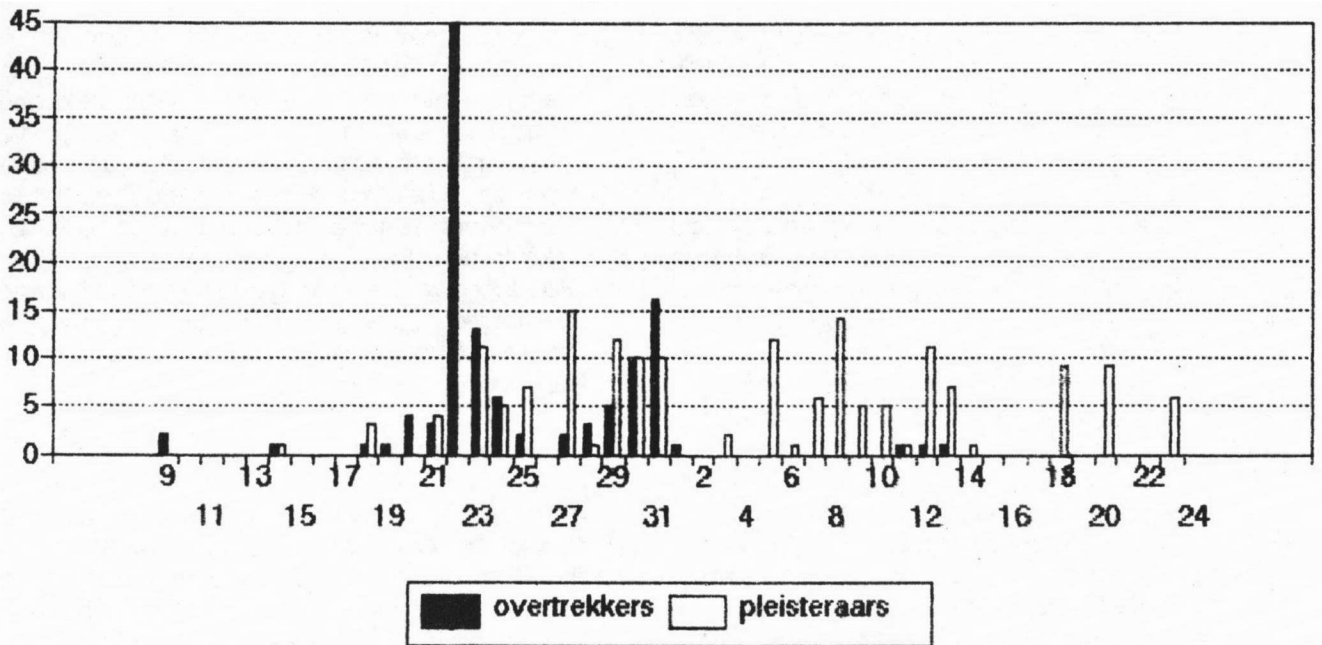
Van de 236 waargenomen Roodpootvalken

behoorden er exact 118 tot overtrekkende vogels en 118 tot pleisteraars. In tegenstelling tot eerdere invasies zijn de vogels nu ook in grote aantallen in Groningen waargenomen. Dit is een unicum en ongetwijfeld is dit te danken aan de aanhoudende oostenwinden en het warme weer in mei en juni. Boekema et al (1983) vermelden uit de jaren voor 1983 slechts 8 bekende waarnemingen, waarvan 1 uit mei. Na 1983 zijn meer doortrekkers waargenomen, met name in de Eemshaven. De laatste grote invasie uit 1988 is echter ook vrijwel volledig aan Groningen voorbijgegaan (Sierdsema, 1989).

Figuur 1 laat het doortrekverloop

FIGUUR 1

Doortrekverloop bij Roodpootvalken in mei en juni 1992.

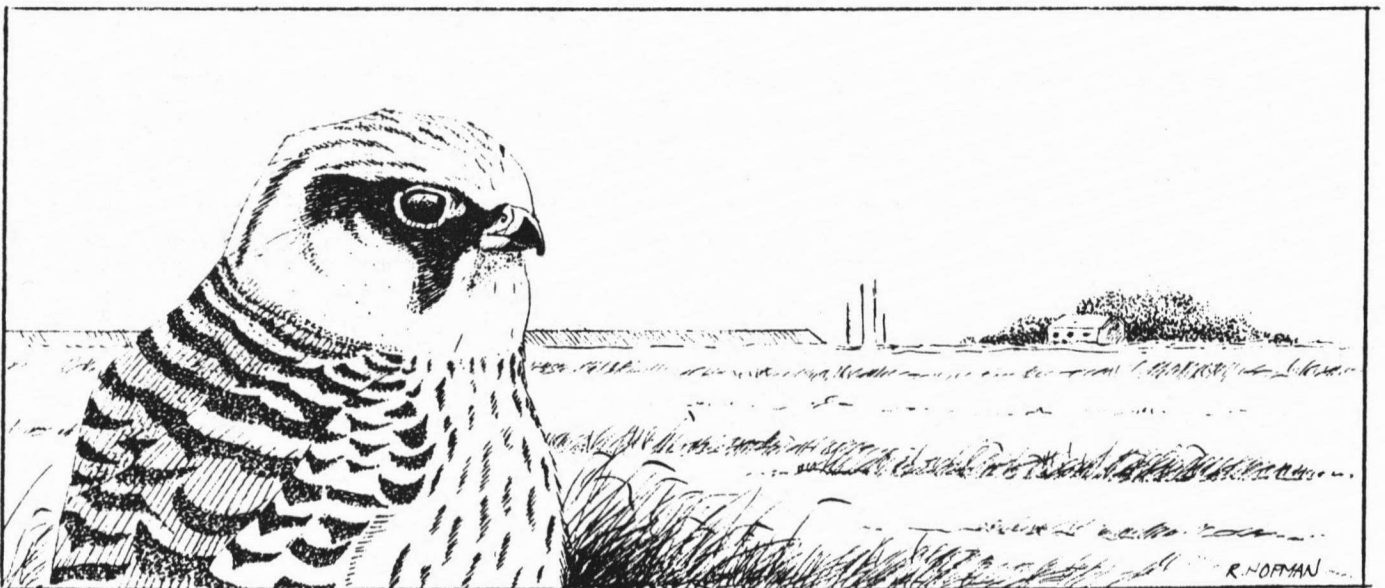

zien, waarbij de overtrekkende vogels zijn onderscheiden van de pleisteraars. De eerste waarneming dateert van 9 mei van de 2e-kalenderjaars vogels bij Ter Apel. De laatste Roodpootvalken zijn op een braakliggend akkercomplex bij Harkstede gezien.

De doortrek, hoofdzakelijk in oostelijke richting, laat 2 pieken zien. De meeste doortrek was op 22 mei, gevolgd door een tweede kleinere piek

op 31 mei. De meeste trek van overvliegende vogels vond plaats in de Eemshaven. Op 22 mei zagen Kees en Henk Koffijberg hier 33 Roodpoten overtrekken.

Uit waarnemingen van Theo Bakker blijkt dat op Schiermonnikoog juist op 30 en 31 mei een massale doortrek plaatsvond, met aantallen van respectievelijk 72 en 54 vogels. Daarentegen zijn daar op 22 mei slechts

2 roodpootvalken gezien!

In Groningen is 90 % (n = 105) van de overtrekkers tussen 22 en 31 mei waargenomen.

Zoals in figuur 1 te zien is, wijkt het doortrekverloop bij de pleisterende Roodpoten belangrijk af van de overvliegers. Hierbij vallen de volgende dingen op:

- 1 Veel pleisteraars komen nog tot in de 3e week van juni voor. De eerste waarneming van een pleisterende vogel dateert van 14 mei, de laatste van 23 juni. Het aantal juni-waarnemingen van pleisteraars bedraagt 89, dit is 53 % van alle waargenomen pleisterende Roodpoten (n = 168). Van deze 168 pleisteraars zijn 50 roodpoten dus op eerdere dagen geteld!
- 2 Alle juni-waarnemingen van pleisterende Roodpootvalken zijn afkomstig uit uitgestrekte, meerjarig braakliggende akkers: de Reiderwolder-/Carel Coenraadpolder, de Pilotenweg bij Harstede en de Kerkeweg bij Finsterwolde. In de braak van de RW-/CC-polder en de Pilotenweg zijn de Roodpootvalken over een periode van 19 dagen waargenomen. In deze gebieden, en op de Pompsterplaat in de Lauwersmeer (een eveneens braakliggend akkerareaal), zijn ook de hoogste aantallen geteld: maximaal 15 in de RW-/CC-polder, 10 op de Pompsterplaat en 9 aan de Pilotenweg.

Tabel 1 geeft een overzicht van de gebieden waar pleisterende Roodpoten zijn geteld, van de hoogste aantallen en de perioden waarin de vogels voorkwamen.

De pleisterende Roodpootvalken in de Eemshaven zijn uitsluitend waargenomen in de periode met overtrekkende vogels. Liefst 98 % (n = 115) van alle pleisteraars kwam in de braak voor. Als ruigte-terrein zijn de Eemshaven en Marnewaard hier ook toe gerekend. Het langdurige verblijf van Roodpootvalken in grote braakliggende gebieden versterkt de ondertussen al roemruchte betekenis van deze terreinen voor roofvogels.

Voedsel en foeragegedrag

Dat Roodpootvalken op de voorjaars-trek in Groningen enkele weken zijn blijven hangen, is zonder twijfel te danken aan het rijke veldmuizenaanbod in meerjarig braakliggende akkergebieden. In de RW-/CC-polder, de Pompsterplaat, Pilotenweg en Kerkeweg is zowel het jagen op veldmuizen als op insecten (kevers, sprinkhanen en libellen) gezien. Dit zijn bekende prooidieren van de Roodpootvalk (o.a. Cramp en Simmons, 1979). Van de vertebraten wordt met name het belang van de veldmuis als voedselbron voor deze soort genoemd.

Het jagen gebeurde merendeels bid-

TABEL 1

De gebieden met pleisterende Roodpootvalken.

GEBIED	Nmax	PERIODE	DAGEN	TERREINTYPE
RW-/CC-polder	15	23/5 - 10/6	19	braak
Harkstede	9	5/6 - 23/6	19	braak
Eemshaven	6	18/5 - 31/5	14	ruigte
Finsterwolde	7	7/6 - 12/6	6	braak
Pomsterplaat*	10	29/5.	1	braak
Ezumakeeg*	2	29/5.	1	braak
Marnewaard*	1	25/5.	1	ruigte

* = Lauwersmeer.

dend, maar ook vanuit hogere zitpos-
ten in de akkers, zoals distels,
paaltjes of hoogspanningsmasten, c.q.
-leidingen.

Op alle genoemde locaties is overi-
gens ook veelvuldig waargenomen dat
Roodpoten (alleen de mannetjes) To-
renvalken (plaatselijke broedvogels),
met wisselend succes, veldmuizen
afhandig probeerden te maken. Dit
parasitaire gedrag wordt nergens in
de literatuur beschreven.

Geslachtsverhoudingen

Bij 76 % van de pleisterende vogels
kon de sexe worden vastgesteld. Bij
38 % (n = 45) kon bovendien de leef-
tijd worden bepaald. Bij de overtrek-
kende roodpoten was een geslachts- of
leeftijdindeling veelal niet moge-
lijk.

Het aandeel wijfjes bedroeg 59 %, dat
van de mannetjes 41 %. Deze ge-
slachtsverhouding komt in grote mate
overeen met die van de invasie uit
1988 (Sierdsema, 1989). Bij beide
sexen waren de adulten, of tenminste
3e kj; in de meerderheid. Van de
vrouwtjes (n = 22) was 86 % adult en
14 % onvolwassen. Bij beide geslach-
ten waren de volwassen vogels dus
talrijker. Bij de vrouwtjes is deze
verhouding het meest extreem.

In tegenstelling tot de geslachtsver-
houding wijkt de leeftijdsverdeling
bij beide sexen sterk af van 1988.
Toen waren de verschillen in leef-
tijdsverdeling veel kleiner (Sierdse-
ma, 1989).

Van de onvolwassen Roodpoten is het
aantal waarnemingen met exacte leef-
tijdsbepalingen te klein om een be-
trouwbaar beeld te kunnen geven van
de leeftijdsopbouw, per sexe.

Dankwoord

Dit overzicht was niet mogelijk ge-
weest zonder de ingezonden waarnem-
ingen van 27 vogelaars. Peter de Boer,
Kees en Henk Koffijberg, Ben J. Koks
en Rik Winters hebben op mijn oproep
in de 'Gors' gereageerd. Hiervoor ben
ik ze uiteraard zeer erkentelijk.

Anne van Dijk wil ik bedanken voor
het doorsturen van alle waarnemingen
die hij voor de waarnemingenrubriek
heeft binnengekregen.

Literatuur

Boekema, E.J., P. Glas en J.B. Hul-
scher (1983): Vogels van de provincie
Groningen.

Cramp, S. en K.E.L. Simmons (eds.)
(1979): The birds of the Western
Palearctic, vol. 2.

Sierdsema, H., (1989): Influx van
roodpootvalken in voorjaar 1988.
Limosa 62, 3: 155-158.

SOVON (1987): Atlas van de Nederland-
se vogels.

Adres auteur:
Stadsweg 65
GARRELSWEER
(05967) 18 32

